

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖS KORUPCIJOS PREVENCIJOS KOMISIJA

VALSTYBĖS KONTROLĖS VEIKLOS SRIČIŲ, KURIOSE EGZISTUOJA DIDELĖ KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖ, NUSTATYMO IR VERTINIMO ATASKAITA

2021 m. rugsėjo 30 d. Nr. Y2D-518

Vilnius

I. ĮVADINĖ DALIS

Valstybės kontrolieriaus 2017 m. sausio 10 d. įsakymu Nr. V-10 sudaryta Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės korupcijos prevencijos komisija (toliau – Komisija), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 patvirtinta Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarka ir Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 patvirtintomis Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijomis, nustatė Valstybės kontrolės veiklos sričių atitiktį Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 str. 4 d. nurodytiems kriterijams ir įvertino sritis, kuriose pagal nurodytus kriterijus gali egzistuoti didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė.

2019 m. Europos Audito Rūmų, Jungtinės Karalystės bei Lenkijos aukščiausiųjų audito institucijų ekspertai baigė atlikti Valstybės kontrolės veiklos kokybės išorinį ekspertinį vertinimą pagal 5000-ąją TAAIS (tarptautinį aukščiausiųjų audito institucijų standartą) ir pateikė šio vertinimo ataskaitą. Šio nepriklausomo vertinimo metu išsamiai vertintas Lietuvos aukščiausiosios audito institucijos funkcinis ir organizacinis savarankiškumas, būtinas patikėtų uždavinių objektyviam įvykdymui, valstybinio audito procesas bei jo atitiktis aukščiausiųjų audito institucijų standartams. Išorės ekspertai nustatė, kad Valstybės kontrolės audito veikla iš esmės atitinka TAAIS, o ryšiai su Seimu yra veiksmingi. Kartu buvo nustatytos sritys, kurias ekspertai pasiūlė tobulinti ir pateikė rekomendacijas: stiprinti faktinį Valstybės kontrolės nepriklausomumą bei įgaliojimus, baigti rengti Personalo valdymo politikos įgyvendinimo veiklos planus, ieškoti galimybių geriau organizuoti savo darbuotojų veiklos vertinimą, patobulinti Valstybės kontrolės darbuotojų tikslinius (profesinius) mokymus, pagerinti bendravimą raštu su audituojamais subjektais, pagrindinius audito metodo elementus ir rezultatus, padėti savo auditoriams taikyti sudėtingesnius audito metodus, pagerinti auditų planavimą, patobulinti audito įrodymų matricą, padidinti savo darbo poveikį. Siekiant įgyvendinti išorės ekspertų pateiktas rekomendacijas, institucijoje

yra parengtas rekomendacijų įgyvendinimo priemonių planas, kur nustatytos konkrečios priemonės, jų įgyvendinimo terminai ir atsakingi padaliniai.

Tais pačiais metais Ekonominio bendradarbiavimo plėtros organizacija (toliau – EBPO) baigė Lietuvos nepriklausomos fiskalinės institucijos Valstybės kontrolės Biudžeto politikos stebėsenos departamento (toliau – BPSD, Biudžeto stebėsenos departamentas, BSD) peržiūrą. Peržiūros metu, vadovaujantis tarptautiniu lygiu suderintais standartais, siekta įvertinti EBPO nepriklausomų fiskalinių institucijų principų laikymąsi, atliekant BPSD palyginimą su panašiomis institucijomis EBPO šalyse. EBPO nustatė, kad BPSD susiduria su keliais iššūkiais. Didžiausi iš jų: a) BPSD trūksta aiškesnės viešosios tapatybės ir matomumo, nes daugelis suinteresuotųjų šalių negali atskirti BPSD ir Valstybės kontrolės veiklos, joms taip pat trūksta aiškumo dėl vadovavimo; b) BPSD trūksta veiklos nepriklausomumo, kuris užtikrintų, jog institucija galės efektyviai vykdyti savo užduotis ilgalaikėje perspektyvoje. BPSD, būdamas struktūriniu padaliniu, neturi visiškos autonomijos, rengdamas savo ataskaitas ir priimdamas veiklos sprendimus. Pagal dabartinę institucinę sąrangą, BPSD biudžetas nustatomas valstybės kontrolieriaus nuožiūra; c) BPSD susiduria su sunkumais įdarbinant ir išlaikant labiau patyrusius specialistus. Padėtį sunkina tai, kad nėra galimybių savarankiškai apspręsti darbo užmokesčio dydį. Atsižvelgiant į tarptautinius nepriklausomų fiskalinių institucijų ir aukščiausiųjų audito institucijų nepriklausomumo standartus, naujajame Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme numatyti įdarbinimo ir kiti procesai neatrodo tinkami Valstybės kontrolei, įskaitant ir BPSD. Atsižvelgdamas į iššūkius dėl išteklių, trumpalaikėje perspektyvoje BPSD turėtų toliau stiprinti savo gebėjimus, kad galėtų sėkmingai įgyvendinti jam suteiktą mandatą.

Komisija, atsižvelgdama į išorės ekspertų atliktų vertinimų rezultatus (aprašytus šiame ir ataskaitos III skyriuje) ir į 2020 m. gruodžio 23 d. priimtą naujos redakcijos Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymą (įsigaliojusį 2021 m. liepos 1 d., toliau - VKĮ), kuriuo įtvirtintas Valstybės kontrolės, kaip aukščiausiosios audito institucijos, teisinis reguliavimas pagal šiuolaikiškus reikalavimus, keliamus valstybiniam auditui ir biudžeto politikos kontrolei tarptautinėje erdvėje, taip pat sukurtos teisinės prielaidos pažangiai institucijos veiklai ir numatytas reguliarius veiklos efektyvumo įvertinimas, bei institucijos 2020 m. veiklos procesų rizikos vertinimo rezultatus, nusprendė (2021 m. rugsėjo 8 d. protokolas Nr. PTE-52) korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą atlikti Fiskalinės drausmės stebėsenos procese.

Ši ataskaita parengta remiantis Komisijos atliktu išsamiu Fiskalinės drausmės stebėsenos proceso vertinimu.

Vertinimo laikotarpis: 2020-07-01–2021-06-30.

II. VALSTYBĖS KONTROLĖS PAGRINDINIO FISKALINĖS DRAUSMĖS STEBĖSENOS PROCESO ATITIKTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS KORUPCIJOS PREVENCIJOS ĮSTATYME NURODYTIEMS KRITERIJAMS

Valstybės kontrolės įgaliojimai įtvirtinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos 134 str.: Valstybės kontrolė prižiūri, ar teisėtai valdomas ir naudojamas valstybės turtas ir kaip vykdomas valstybės biudžetas. Pagal Konstitucijos 133 str. Valstybės kontrolės sistemą ir įgaliojimus nustato įstatymas.

VKĮ 8 str. 1 d. nustatyta, kad Valstybės kontrolė – institucija, atliekanti valstybinį auditą ir biudžeto politikos kontrolę. Šio įstatymo 3 str. 1 d. įtvirtinta, kad Valstybės kontrolė yra Seimui atskaitinga aukščiausioji valstybinio audito institucija. Šio įstatymo 8 str. nustatyta institucijos kompetencija taip pat siejama išimtinai su valstybiniu auditu, biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijomis, vykdomomis pagal Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinį įstatymą, ir jų rezultatų teikimu Lietuvos Respublikos Seimui.

Komisija valstybės kontrolieriaus 2017 m. sausio 10 d. įsakymu Nr. V-10 įpareigota pagal kompetenciją koordinuoti Valstybės kontrolės veiklas korupcijos prevencijos srityje, nustatyti prioritėtines veiklas, šalinančios korupcijos priežastis, kryptis, užtikrinti nuoseklų priemonių, didinančių korupcijos prevencijos veiksmingumą, įgyvendinimą, kurti ir palaikyti korupcijai atsparią aplinką institucijoje. Siekiant sustiprinti ir užtikrinti efektyvų šios Komisijos darbą, jos nariams paskirstyta asmeninė atsakomybė pagal Komisijos vykdomas funkcijas: institucijos planavimo dokumentų ir metinio veiklos plano koordinavimas ir priežiūra; šalies ir užsienio valstybių korupcijos prevencijos gerosios praktikos sklaida; Specialiųjų tyrimų tarnybos metodinės rekomendacijos; su korupcijos prevencija ir antikorupciniu švietimu susiję institucijos renginiai; visuomenės informavimas apie Valstybės kontrolės veiklą kovojant su korupcija; audito informacijos dokumentavimo priežiūra.

Komisija, vertindama institucijos veiklos sritis, rėmėsi valstybės kontrolieriaus 2015 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. V-5 „Dėl kokybės vadybos sistemos“ (2021-04-27 įsakymo Nr. VE-69 redakcija), kuriame institucijos veikla suskirstyta į tris pagrindinius blokus (sritis):

Sritis / procesai
Vadovavimo procesai
1. Veiklos planavimas
2. Vidaus auditas
Pagrindiniai procesai
3. Valstybinis auditas
4. ES investicijų auditas
5. Fiskalinės drausmės stebėseną
Palaikomieji procesai

6. Personalo valdymas ir ugdymas
7. Informacinių technologijų valdymas
8. Informacijos valdymas
9. Materialinių išteklių valdymas
10. Komunikacijos valdymas

Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – KPI) 6 str. 4 d. nurodoma, kad valstybės ar savivaldybės įstaigos veiklos sritis priskiriama prie sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, jeigu atitinka vieną ar kelis iš šių kriterijų:

- 1) padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika;
- 2) pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas;
- 3) atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti;
- 4) veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu;
- 5) daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo;
- 6) naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija;
- 7) anksčiau atlikus korupcijos rizikos analizę, buvo nustatyta veiklos trūkumų.

Komisija, atsižvelgdama į nurodytą teisinį institucijos veiklos reguliavimą ir veiklos specifiką, nustatė, kad fiskalinės drausmės stebėsenos sritis atitinka KPI 6 str. 4 d. 2, 5 ir 6 punktuose nurodytus vertinimo kriterijus „Pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas“, „Daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo“ ir „Naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija“.

Kiti KPI 6 str. 4 d. 1, 2, 3, 4 ir 7 punktuose nurodyti kriterijai – „Padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika“, „Atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti“, „Veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu“, ir „Anksčiau atlikus korupcijos rizikos analizę, buvo nustatyta veiklos trūkumų“ – vertinamai Valstybės kontrolės veiklos sričiai nebūdingi ir vertinimui atlikti netaikytini, nes:

1. Analizuotu laikotarpiu Valstybės kontrolės darbuotojų nebuvo patraukta baudžiamojon atsakomybėn už padarytas korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas.

2. Struktūrinio padalinio, darbuotojų ir sprendimuose dalyvaujančių kolegialių subjektų (pvz., Taryba ir jos komitetai) uždaviniai ir funkcijos išsamiai reglamentuoti jo nuostatuose ir darbuotojų pareigybių aprašymuose, sprendimų priėmimo procedūros, principai, kriterijai ir terminai

įtvirtinti metinį veiklos planavimą, darbuotojų atranką ir kvalifikacijos tobulinimą reglamentuojančiuose vidaus teisės aktuose ir kituose dokumentuose.

3. Institucijos veikla nesusijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu¹.

4. Veiklos trūkumų, anksčiau atliekant korupcijos rizikos analizę, nebuvo nustatyta.

Atskirai paminėtinas įvykis, susijęs su Materialinių išteklių valdymo proceso Pirkimų valdymo subproco veikla: Europos Sąjungos investicijų audito departamento buvo inicijuotas audito paslaugų (toliau – paslaugos) supaprastintas viešasis pirkimas (toliau – pirkimas) (2018 m. balandžio 17 d. paraiška Nr. II-5). Pirkimas buvo numatytas Valstybės kontrolės 2018 metų viešųjų pirkimų plane, patvirtintame valstybės kontrolieriaus pavaduotojo 2018 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. V-49. Paslaugų kodas pagal BVPŽ – 792. Pirkimas atliktas iš Europos Sąjungos lėšų (projekto pavadinimas: Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė-veiksmų programos auditas, projekto kodas: 11.0.1-CPVA-V-201-01-0025).

Valstybės kontrolės viešųjų pirkimų komisija (toliau – Viešųjų pirkimų komisija) pirkimo procedūras atliko atviro konkurso būdu Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (CVP IS) priemonėmis. Pirkimo metu taikytas pasiūlymų vertinimo kriterijus – kainos ir kokybės santykis. Viešųjų pirkimų komisijai įvertinus pirkimui gautus 3 pasiūlymus, su pirkimo laimėtoju – ūkio subjektų grupe sudaryta audito paslaugų pirkimo sutartis (2018 m. liepos 23 d. Nr. SU-44). Pirkimo sutartis galiojo 24 mėn. su galimybe pratęsti 1 kartą 12-kai mėnesių (bendras sutarties su pratęsimu terminas – 36 mėn.). Sutartis įvykdyta, jos galiojimo terminas pasibaigė.

Viešoji įstaiga Centrinė projektų valdymo agentūra (toliau CPVA), atlikusi pirkimo dokumentų vertinimą, Valstybės kontrolei 2021 m. vasario 15 d. pateikė sprendimą „Dėl pažeidimo“ Nr. IT01, kuriame nurodyta, kad Valstybės kontrolei vykdant paslaugų pirkimą, buvo pažeistos:

1) ES teisės aktų nuostatos (2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (ES) Nr. 1303/2013 6 str.);

2) Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos (Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau - VPI) 17 str. 1 d. (lygiateisiškumo ir proporcingumo principai), 17 str. 2 d. 1 p., 47 str. 1 d. ir 7 d.

Valstybės kontrolė, nesutikdama su CPVA sprendimu, 2021 m. kovo 15 d. kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą dėl CPVA sprendimo panaikinimo, prašydama panaikinti skundžiamą CPVA 2021 m. vasario 15 d. sprendimą dėl nustatyto pažeidimo Nr. IT01 kaip nepagrįstą ir neteisėtą.

¹ Atsižvelgiant į tai, kad Valstybės kontrolė naudoja kitas poveikio priemones (valstybinio audito metu pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos mechanizmas; rekomendacijų įgyvendinimo būklės pusmetinė parlamentinė kontrolė, vertinimo ataskaitų ir išvadų pateikimas LR Seimui ir jų viešas paskelbimas ir kt.), nesinaudoja Valstybės kontrolės įstatymo 11 str. 1 d. 5 p. ir Administracinių nusižengimų kodekso 589 str. 11 p. suteiktais įgaliojimais ir nesurašo administracinių nusižengimų protokolų.

Vilniaus apygardos administraciniame teisme 2021 m. rugsėjo 22 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėta administracinė byla pagal pareiškėjos Valstybės kontrolės skundą atsakovei CPVA dėl sprendimo panaikinimo. Šios ataskaitos parengimo metu teismo sprendimas dar nepaskelbtas. Komisija pažymi, kad minėtas įvykis korupcijos pasireiškimo rizikos prasme vertintinas įsiteisėjus teismo sprendimui minėtoje byloje.

III. VALSTYBĖS KONTROLĖS FISKALINĖS DRAUSMĖS STEBĖSENOS PROCESO, KURIS ATITINKA KORUPCIJOS PREVENCIJOS ĮSTATYMO 6 STRAIPSNIO 2, 5 IR 6 DALYSE NURODYTUS KRITERIJUS, VERTINIMAS

Fiskalinės drausmės stebėsenos proceso sritis

Fiskalinės drausmės stebėseną (biudžeto politikos kontrolė) – Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme (toliau – FSĮKĮ) nustatytų taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną, išvadų rengimas, teikimas Seimui ir viešas šių išvadų skelbimas (VKĮ 2 str. 2 d., 8 str. 7 d.).

Už fiskalinės drausmės stebėseną atsakingos biudžeto politikos kontrolės institucijos funkciją vykdo Valstybės kontrolė, kaip fiskalinė institucija. Valstybės kontrolėje šiai funkcijai vykdyti buvo įsteigtas Biudžeto politikos stebėsenos departamentas. Nuo 2021 m. liepos 1 d. departamento pavadinimas pakeistas į Biudžeto stebėsenos departamentą (toliau – BSD). BSD yra tiesiogiai pavaldus valstybės kontrolieriaus pavaduotojui (valstybės kontrolieriaus 2021 m. birželio 3 d. įsakymo VE-79 „Dėl valstybės kontrolieriaus, valstybės kontrolieriaus pavaduotojų ir administracijos vadovo kompetencijos nustatymo bei pavadavimo“ 1.1.2. p.).

Fiskalinės drausmės stebėsenos proceso sritį reglamentuoja Lietuvos Respublikos Seimo priimti įstatymai ir institucijos vidaus teisės aktai²:

- FSĮKĮ 2 str. 1 d., 4 str., 7 str., 8 str., 9 str.;
- VKĮ (2020-12-23 įstatymo Nr. XIV-135 redakcija nuo 2021-07-01) 2 str. 2 d., 7 str. 3 p., 8 str. 1 ir 7 d.;
- Valstybės kontrolės metinės veiklos planavimo tvarkos aprašas, patvirtintas valstybės kontrolieriaus 2021 m. rugpjūčio 23 d. įsakymu Nr. VE-184;
- Biudžeto stebėsenos departamento nuostatai, patvirtinti valstybės kontrolieriaus 2021 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. VE-98 (toliau – BSD nuostatai);
- Fiskalinės drausmės stebėsenos proceso procedūrų vadovas, parengtas BSD ir paskelbtas Valstybės kontrolės intranete (aktuali redakcija 2021-02-09);

² Pastaba: siekiant vertinimo išvadų aktualumo, bei atsižvelgiant į tai, kad 2021-07-01 įsigaliojo naujos redakcijos Valstybės kontrolės įstatymas, įstatymo įsigaliojimui buvo peržiūrėti ir aktualizuoti Valstybės kontrolės veiklą reglamentuojantys ir įstatymą įgyvendinantys vidaus teisės aktai, šioje vertinimo ataskaitoje procesus ir veiklos sritis vertiname pagal naujos redakcijos Valstybės kontrolės įstatymą ir aktualius vidaus dokumentus.

- Biudžeto stebėsenos departamento darbuotojų pareigybių aprašymai, patvirtinti valstybės kontrolieriaus 2021 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. VE-98;
- valstybės kontrolierius 2016 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. V-73 „Dėl užsienio ekspertų patariamąsios darbo grupės sudarymo“.

FSĮKĮ ir VKĮ reglamentuota Valstybės kontrolės, kaip biudžeto politikos kontrolės institucijos, atsakomybė už šiame įstatyme nustatytų taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną ir nustatyti įgaliojimai rengti, teikti Lietuvos Respublikos Seimui ir įstatymų nustatyta tvarka viešai skelbti šiame įstatyme nustatytas išvadas (FSĮKĮ, 2 str. 1 d., 9 str., VKĮ 8 str. 7 d.).

Vadovaujantis VKĮ 8 str. 7 d. Valstybės kontrolė, atlikdama FSĮKĮ nustatytas biudžeto politikos kontrolės (fiskalinės drausmės stebėsenos) institucijos funkcijas, teikia Seimui žemiau nurodytas išvadas:

1) per 30 darbo dienų po to, kai Vyriausybė ar jos įgaliota institucija Seimui pateikia praėjusių metų struktūrinio postūmio užduoties įvykdymo ir struktūrinio valdžios sektoriaus balanso rodiklio ataskaitą, išvadą dėl praėjusių metų struktūrinio postūmio užduoties neįvykdymo priežasčių pagrįstumo ir priemonių šiai užduočiai įvykdyti tinkamumo;

2) per 15 darbo dienų kiekvieną kartą po to, kai Vyriausybė pateikia Lietuvos Respublikos tam tikrų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo (jo pakeitimo įstatymo) projektą Seimui, išvadą dėl struktūrinio postūmio užduoties, nustatomos Lietuvos Respublikos tam tikrų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekte, ir šiai užduočiai įvykdyti reikalingų papildomų priemonių (pinigine išraiška) poreikio;

3) per 7 darbo dienas nuo Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos ekonominės raidos scenarijaus viešo paskelbimo išvadą dėl ekonominės raidos scenarijaus tvirtinimo;

4) per 7 darbo dienas nuo Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos ekonominės raidos scenarijaus viešo paskelbimo išvadą dėl susidariusios arba numatomos padėties atitikties išskirtinių aplinkybių sąvokai pagal 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1175/2011, nuostatas;

5) per 15 darbo dienų po to, kai Vyriausybė pateikia Seimui struktūrinio postūmio užduočių ir priemonių šioms užduotims įvykdyti gairių pasiūlymą, išvadą dėl Vyriausybės pasiūlytų tvirtinti Seimui struktūrinio postūmio užduočių ir priemonių šioms užduotims įvykdyti gairių atitikties Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytiems reikalavimams dėl vidutinio laikotarpio tikslo pasiekimo laiko;

6) per 7 darbo dienas nuo Lietuvos stabilumo tam tikrų metų programos viešo paskelbimo Lietuvos stabilumo programos vertinimo ataskaitą.

BSD savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Europos Sąjungos teisės aktais, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos principais, nustatytais nepriklausomoms fiskalinėms institucijoms, tarptautinėmis sutartimis, VKĮ, kitais teisės aktais, valstybės kontrolieriaus ir valstybės kontrolieriaus pavaduotojų įsakymais, administracijos vadovo potvarkiais bei atsižvelgia į Europos Sąjungos nepriklausomų fiskalinių institucijų tinklo minimalius standartus (BSD nuostatų 1 ir 2 punktai).

Pagal BSD nuostatų 3 punktą departamentui priskiriami šie veiklos uždaviniai:

- užtikrinti Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytų taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną;

- užtikrinti efektyvų fiskalinės drausmės stebėsenos proceso įgyvendinimą;

- įvertinti, ar departamento kompetencijai pavestose srityse skaidriai valdomi viešieji finansai, analizuoti fiskalinės ir biudžeto politikos tikslų įgyvendinimą.

BSD, įgyvendindamas priskirtus veiklos uždavinius, atlieka šias funkcijas (BSD nuostatų 4 p.):

- kartu su kitais padaliniais rengia institucijos metinius veiklos planus ir sudaro bei pagal kompetenciją įgyvendina Valstybės kontrolės metinį veiklos planą;

- rengia FSĮKĮ nurodytas išvadas, jas teikia Lietuvos Respublikos Seimui ir paskelbia viešai; teisės aktuose nustatyta tvarka atlieka vertinimus pavestose srityse ir rengia išvadas;

- rengia kitus su makroekonominiais, fiskaliniais klausimais, susijusius vertinimus, stebi, analizuoja ir vertina fiskalinės ir biudžeto politikos tikslų įgyvendinimą, pagal poreikį rengia su makroekonominiais ir fiskaliniais klausimais susijusius vertinimus;

- tobulina fiskalinės drausmės stebėsenos proceso metodiką ir kokybės užtikrinimo sistemą;

- rengia biudžeto stebėsenos procesą ir kokybės užtikrinimą reguliuojančius teisės aktus ir aiškinamąją medžiagą;

- pagal kompetenciją teikia pasiūlymus dėl teisės aktų tobulinimo;

- pagal departamento kompetenciją palaiko ryšius ir bendradarbiauja su Europos Sąjungos, tarptautinėmis institucijomis ir kitų valstybių nepriklausomomis biudžeto politikos priežiūros institucijomis;

- inicijuoja diskusijas ir organizuoja konferencijas viešųjų finansų ir fiskalinės drausmės klausimais;

- kaupia, tvarko ir sistemina statistinius duomenis;

- pagal kompetenciją vykdo kitas teisės aktų nustatytas funkcijas bei valstybės kontrolieriaus ir valstybės kontrolieriaus pavaduotojo, kuriam pavaldus BSD, pavedimus.

- pagal kompetenciją rengia raštų ir įsakymų projektus, tvarko BSD kompetencijai priskirtus dokumentus, rengia juos archyviniam saugojimui;

- savo kompetencijos ribose rengia pristatymus ir mokymus kitoms institucijoms ir Valstybės kontrolės darbuotojams.

BSD metinis veiklos planavimas

BSD savo veiklą organizuoja pagal departamento metinį veiklos planą taip, kad įgyvendintų Valstybės kontrolės strategiją, metinį institucijos veiklos planą ir kitus planavimo dokumentus. BSD vadovauja departamento vadovas. Departamento vadovas yra tiesiogiai pavaldus valstybės kontrolieriaus pavaduotojui. BSD darbuotojai yra tiesiogiai pavaldūs departamento vadovui ir atsako už tinkamą savo funkcijų atlikimą (BSD nuostatų 8, 9 ir 12 punktai).

Vadovaujantis valstybės kontrolieriaus 2021 m. rugpjūčio 23 d. įsakymu Nr. VE-184 patvirtinto Valstybės kontrolės metinės veiklos planavimo tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) 4.1., 10 ir 12 punktais, tvirtinant valstybės kontrolieriaus įsakymu institucijos metinį veiklos planą, plane nurodomi visi valstybiniai auditai, biudžeto stebėsenos ir kiti vertinimai bei kitos veiklos, kurias institucija vykdo pagal kompetenciją įgyvendindama jai pavestus uždavinius. Siekiant užtikrinti horizontalų, sisteminių požiūrį, sudarant metinį veiklos planą dalyvauja Valstybės kontrolės taryba (Taryba) ir jai pavedus – Tarybos Organizavimo ir poveikio komitetas, kurie vertina siūlymus dėl metinio veiklos plano sudarymo / pakeitimo, atlieka valstybinių auditų, vertinimų ir kitų veiklų atranką. Metinio veiklos plano rengimą ir tikslinimą koordinuoja Strateginio valdymo departamentas, proceso eiga ir rezultatai dokumentuojami Valstybės kontrolės veiklos planavimo ir stebėsenos informacinės sistemos (toliau - ViPSIS) projekte. Aktualios metinio veiklos plano vykdymo grafiko versija skelbiama Valstybės kontrolės intraneto svetainėje.

Biudžeto stebėsenos vertinimai, vykdamas FSĮKĮ ir VKĮ nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, teikiamos išvados ir ataskaita ir atliekama FSĮKĮ nustatytų taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną į metinį Valstybės kontrolės veiklos planą kasmet yra įtraukiamos be atrankos (Aprašo 28 p.).

Valstybinį auditą ar kitą metiniame veiklos plane numatytą veiklą atlieka ir dalyvauja atliekant Valstybės kontrolės darbuotojai. Tais atvejais, kai priimamas sprendimas į šį planą įtraukti valstybinį auditą, vertinimą ar kitą veiklą, kuriai atlikti nepakanka struktūrinio padalinio ar institucijos turimų žmogiškųjų išteklių ar kompetencijos, gali būti pasitelkti kito struktūrinio padalinio darbuotojai ir (ar) išorės specialistai (ekspertai) ir (ar) išorės auditoriai. Atsižvelgdami į metiniame veiklos plane numatytas veiklas, departamentų vadovai iki sausio 10 d. departamentų metiniuose veiklos planuose ViPSIS paskiria už auditų, vertinimų ir kitų veiklų atlikimą atsakingus darbuotojus ir suplanuoja šioms veikloms atlikti reikiamą laiką (Aprašo 30 ir 36 punktai).

BSD, kaip ir kitų Valstybės kontrolės struktūrinių padalinių, metinio veiklos plano priemonių vykdymas fiksuojamas ViPSIS naudotojo vadove nustatyta tvarka. Priemonės laikomos įvykdytomis, kai struktūrinio padalinio vadovas patvirtina jų įvykdymą. Visos metiniame veiklos plane numatytos veiklos ir struktūriniam padalinui priskirtos vykdyti institucijos strategijos įgyvendinimo priemonės

vykdomos kaip projektai ViPSIS. Už struktūrinio padalinio metinio veiklos plano įgyvendinimą atsiskaitoma kuratoriui (BSD atveju – valstybės kontrolieriaus pavaduotojui) pateikiant svarbiausius ataskaitinių metų veiklos rezultatus (struktūrinio padalinio metinio veiklos plano priemonių įgyvendinimo ataskaitą bei planuotų ir pasiektų padalinio veiklos vertinimo rodiklių ataskaitą) (Aprašo 50 ir 51 punktai).

Kaip įgyvendinamas struktūrinio padalinio metinis veiklos planas, peržiūrima du kartus: iki sausio 10 d. padalinio vadovas kuratoriui pateikia praėjusių (ataskaitinių) metų padalinio veiklos rezultatus kartu su einamųjų metų padalinio metiniu veiklos planu ir iki liepos 10 d. padalinio vadovas kuratoriui (BSD atveju – valstybės kontrolieriaus pavaduotojui) pateikia einamųjų metų padalinio metinio veiklos plano įgyvendinimo tarpinius rezultatus ir siūlymus dėl plano koregavimo esant poreikiui (Aprašo 65 punktas).

Fiskalinės drausmės vertinimo atlikimo etapai

Fiskalinės drausmės proceso procedūrų vadove (aktuali redakcija 2021-02-09) detaliai aprašytas vertinimo proceso ciklas. BPSD vertinimus atlieka pagal žemiau nurodytus etapus:

1) *parengiamas užduočių atlikimo kalendorius*. Planuojant atlikti vertinimą projekto vadovas parengia užduočių atlikimo kalendorių, kuris apima vertinimo metu planuojamas atlikti procedūras/ analitinius vertinimus, išvados / ataskaitos dalių rengimo ir skelbimo kalendorių, atsakingus darbu vykdytojus, periodinių susitikimų kalendorių, kt.

2) *atliekamos analitinės procedūros*. Analizuojama vertinamoji sritis, renkama informacija ir duomenys, reikalingi vertinimui atlikti, susipažįstama su teisės aktais, literatūra, gerąja praktika, esant poreikiui, rengiami susitikimai su atsakingomis institucijomis ir nepriklausomais ekspertais. Analitinės procedūros atliekamos remiantis tam tikros išvados/ataskaitos rengimo metodika.

3) *parengiami atskirų išvados/ataskaitos dalių projektai*. Atliekamų analitinių procedūrų/ vertinimų rezultatai įforminami parengiant darbo dokumentus, atskirų išvados/ataskaitos dalių projektus.

4) *atliekama atskirų išvados/ataskaitos dalių projektų kokybės užtikrinimo peržiūra*. Atsakingų darbų vykdytojų parengtus projektus peržiūri projekto vadovas ir kiti atsakingi darbu vykdytojai.

5) *parengiamas išvados/ataskaitos projektas derinimui*. Projekto vadovas ar kitas paskirtas atsakingas asmuo parengia išvados/ataskaitos projektą derinimui. Jį peržiūri BPSD direktorius, tada projektas teikiamas atsakingiems Valstybės kontrolės darbuotojams. Projektas techninėms pastaboms teikiamas Lietuvos banko ir Finansų ministerijos atsakingiems tarnautojams. Priklausomai nuo atliekamo vertinimo projektas gali būti teikiamas techninėms pastaboms kitoms institucijoms ir nepriklausomiems ekspertams.

6) *išvados/ataskaitos teikimas Seimui*. Projekto vadovas ar kitas paskirtas atsakingas asmuo, įvertinęs visas gautas pastabas, jas priima arba atmeta. Parengęs galutinę išvadą / ataskaitą, ją perduoda

referentui dokumento registravimui Valstybės kontrolės vidaus dokumentavimo sistemoje, siuntimui Seimui ir kitoms suinteresuotoms institucijoms bei paskelbimui internetiniame Valstybės kontrolės puslapyje.

7) *išvados/ataskaitos viešinimo darbai*. Dokumento viešinimas koordinuojamas/ derinamas su Valstybės kontrolės Komunikacijos skyriumi pagal išvadų/ataskaitų skelbimo kalendorių.

Fiskalinės drausmės vertinimų atlikimo metodai

Fiskalinės drausmės proceso procedūrų vadove apibrėžiama, kad vertinimas atliekamas remiantis tam tikros išvados/ataskaitos rengimo metodika, ekspertiniu vertinimu, tarptautinių institucijų rekomendacijomis, nepriklausomų fiskalinių institucijų sukaupta gerąja praktika ir metodinėmis rekomendacijomis.

Pažymėtina, kad 2019 m. Europos Audito Rūmų, Jungtinės Karalystės bei Lenkijos aukščiausiųjų audito institucijų ekspertai, atlikę Valstybės kontrolės veiklos kokybės išorinį ekspertinį vertinimą pagal 5000-ąją TAAIS, pateikė rekomendaciją, kad siekiant dar labiau padidinti skaidrumą ir patikimumą, BSD turėtų skelbti ir išsamią informaciją apie savo metodiką pateikiamų ataskaitų techninio pobūdžio prieduose, darbo dokumentuose ar kitokio pobūdžio leidiniuose. Rekomendacijai įgyvendinti BSD nusimatė iki 2022-09-01 įgyvendinti priemones – sukurti metodikas, aprašančias prognozių rengimą.

Fiskalinės drausmės vertinimų dokumentavimas

BSD, atlikdamas vertinimus, pagal kompetenciją bendradarbiauja su Lietuvos banku, Finansų ministerija, Statistikos departamentu ir kitomis institucijomis, įstaigomis ar organizacijomis: gauna informaciją bei dokumentus, kt. Tuo tikslu yra pasirašyti bendradarbiavimo susitarimai su Lietuvos banku, Finansų ministerija ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. 2021 m. analogiškas susitarimas pasirašytas su Lietuvos statistikos departamentu. Tokiu būdu sudarytos prielaidos vertinimų kokybei ir savalaikiškumui užtikrinti.

BSD darbų dokumentavimui ir laiko apskaitai naudojama VIPSIS. Išvadas ir ataskaitas pasirašo valstybės kontrolierius, jo nesant – valstybės kontrolieriaus pavaduotojas. Išvados ir ataskaitos registruojamos ir saugomos institucijos dokumentų registracijos sistemoje atskirame Fiskalinės institucijos registre.

BSD darbuotojų funkcijos, atsakomybė ir nepriklausomumas

Pažymėtina, kad nauja redakcija nuo 2021 m. liepos 1 d. įsigaliojusio VKĮ 4 str. įtvirtintas Valstybės kontrolės ir institucijos uždavinius vykdančių darbuotojų nepriklausomumas – nurodoma, kad institucijos veikla grindžiama nepriklausomumo, skaidrumo, teisėtumo ir profesionalumo principais. Įgyvendindama uždavinius ir vykdydama tam reikalingą veiklą, Valstybės kontrolė, valstybės kontrolierius, valstybės kontrolieriaus pavaduotojai ir kiti Valstybės kontrolės darbuotojai neturi siekti nurodymų ir jų nepriimti iš jokios institucijos ar asmens. Institucijos ir kiti

asmenys privalo gerbti Valstybės kontrolės nepriklausomumą, nesiekti daryti ir nedaryti įtakos Valstybės kontrolei ir jos darbuotojams, kai jie atlieka savo pareigas.

Valstybės kontrolės, kaip biudžeto politikos kontrolės institucijos, nepriklausomumas yra įtvirtintas ir FSĮKĮ 9 str.

VKĮ 11 str. reglamentuotos valstybinių auditorių ir darbuotojų, atliekančių kitus vertinimus, teisės ir pareigos. Šie asmenys turi teisę:

- 1) savarankiškai pasirinkti darbo procedūras;
- 2) gauti prašomus pateikti dokumentus ir informaciją, reikalingus veiklai vykdyti;
- 3) tikrinti subjekto turtą ir įsipareigojimus, atlikti kitus būtinus veiksmus;
- 4) gauti reikiamus rašytinius paaiškinimus;
- 5) surašyti administracinių nusižengimų protokolus;
- 6) elektroninių ryšių tinklais neatlygintinai gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, valstybės informacinių sistemų ir registrų duomenis ir informaciją, reikalingus veiklai vykdyti;
- 7) gauti iš ekspertizės įstaigų išvadas pagal pateiktus dokumentus;
- 8) pasitelkti reikiamų sričių specialistus ir įstaigas.

Valstybiniai auditoriai ir Valstybės kontrolės darbuotojai, atliekantys kitus vertinimus, privalo:

- 1) gerbti subjekto teises ir teisėtus interesus;
- 2) neskelbti atlikto audito ar vertinimo duomenų ir viešai jų nevertinti tol, kol nepasirašyta audito ar vertinimo ataskaita ar išvada.

Pagal VKĮ 22 str. 3 d. privačius interesus privalo deklaruoti visi Valstybės kontrolės darbuotojai, išskyrus atliekančius ūkinio ir (ar) techninio pobūdžio funkcijas, pareigas. Detaliau privačių interesų deklaravimą reglamentuoja Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas, Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisyklės, patvirtintos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2020 m. gruodžio 30 d. sprendimu Nr. KS-176 ir valstybės kontrolieriaus 2021 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. VE-116 patvirtintos Valstybės kontrolės darbo tvarkos taisyklės. Šių taisyklių XVIII skyriuje reglamentuoti privačių interesų ir turto bei pajamų deklaravimo principai, nusišalinimo, išankstinių rekomendacijų ir deklaravimo laikymosi priežiūros ir kontrolės procedūros, konsultacijų darbuotojams suteikimas. Atitikties pareigūnas vykdo turto ir pajamų deklaravimo laikymosi priežiūrą ir kontrolę, konsultuoja darbuotojus turto ir pajamų deklaravimo klausimais, informuoja Valstybės kontrolės darbuotojus apie pareigą pateikti turto ir pajamų deklaracijas.

Valstybės kontrolės darbuotojų etiką reglamentuoja valstybės kontrolieriaus tvirtinamas Valstybės kontrolės darbuotojų etikos kodeksas, patvirtintas valstybės kontrolieriaus 2021 m. birželio 23 d. Nr. VE-117. Valstybės kontrolės darbuotojai VKĮ nustatyta tvarka atsako už Valstybės kontrolės darbuotojų etikos kodekso reikalavimų nesilaikymą (VKĮ 25 str.). Valstybės kontrolės darbuotojų etikos kodeksu siekiama reglamentuoti etikos vertybes ir bendruosius reikalavimus, kuriais turi

vadovautis darbuotojai, taip pat specialiuosius reikalavimus, kuriais turi vadovautis valstybiniai auditoriai ir darbuotojai, atliekantys kitus vertinimus, atlikdami teisės aktuose nustatytas pareigas ir laisvu nuo pareigų Valstybės kontrolėje atlikimo laiku; ugdyti darbuotojų supratimą, kad jų elgesys turi būti pagrįstas ne tik kodekso reikalavimais, bet ir visuotinai priimtomis dorovės normomis; siekti, kad darbuotojai tarnautų visuomenei ir valstybei, atliktų pareigas nesavanaudiškais tikslais; padėti išvengti konfliktų su subjekto darbuotojais; padėti sureguliuoti darbuotojų tarpusavio santykius (Kodekso 3 p.).

Šio kodekso 25 ir 26 punktai numato, kad darbuotojas privalo nevykdyti nurodymo, jei nurodymas verčia pažeisti įstatymus, kitus teisės aktus, tarptautinius audito standartus, tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus ar šį kodeksą. Apie tai darbuotojas privalo informuoti struktūrinio padalinio vadovą ir raštu pranešti pagal tiesioginį pavaldumą administracijos vadovui, valstybės kontrolieriaus pavaduotojui ar valstybės kontrolieriui. Taip pat darbuotojas privalo pranešti valstybės kontrolieriui ir Valstybės kontrolės etikos komisijai jam žinomą faktą, kad kitas darbuotojas, atlikdamas pareigas institucijoje, pažeidė kodekso nuostatas, kai turi pagrįstų įtarimų dėl galimo kodekso nuostatų pažeidimo. Darbuotojui, pranešusiam apie kodekso nuostatų pažeidimą, garantuojama, kad nebus toleruojamas neteisingas arba diskriminuojantis elgesys jo atžvilgiu ir jo prašymu bus užtikrintas tapatybės konfidencialumas. Darbuotojų etikos pažeidimus tiria Valstybės kontrolės etikos komisija valstybės kontrolieriaus nustatyta tvarka. Šios komisijos sudėtis atnaujinta valstybės kontrolieriaus 2021 m. rugsėjo 16 d. įsakymu Nr. VE-204. Komisija vadovaujasi Valstybės kontrolės etikos komisijos nuostatais, patvirtintais valstybės kontrolieriaus 2021 m. birželio 22 d. įsakymu Nr. VE- 111.

BSD darbuotojų funkcijos ir keliami reikalavimai darbuotojams reglamentuoti ir departamento darbuotojų pareigybių aprašymuose, patvirtintuose valstybės kontrolieriaus 2021 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. VE-98. Pareigybių aprašymuose nurodoma pareigybės paskirtis, pareigybei keliami reikalavimai ir priskiriamos funkcijos. Pažymėtina ir tai, kad BSD darbuotojų atsakomybių ir kompetencijų pasiskirstymas pateikiami ir Fiskalinės drausmės proceso procedūrų vadovo (aktuali redakcija 2021-02-09) 1 ir 4 prieduose.

Valstybės kontrolės darbuotojų (kartu ir BSD darbuotojų) atsakomybė, nušalinimas nuo darbo pagrindai, nušalinimo nuo darbo teisinės pasekmės reglamentuotos VKĮ 26 str.

Įslaptintos informacijos naudojimas

Valstybės kontrolės darbuotojams, kai kuriais atvejais, susipažinus su audituojamų ir vertinamų paslapčių subjektų įslaptinta informacija, ją tenka panaudoti priskirtoms funkcijoms įgyvendinti. BSD darbuotojų pareigybių aprašymuose nurodoma, kad atitinkami specialistai turi atitikti ir teisės aktuose nustatytus reikalavimus, būtinus išduodant leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija.

Valstybės kontrolės detalijame įslaptinamos informacijos sąrašė, patvirtintame valstybės kontrolieriaus 2020 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. VE-98, nustatyta, kad audito dokumentai yra įslaptinami, remiantis audituojamų paslapčių subjektų (įslaptintos informacijos rengėjų pagal audito tikslams perduotą ir Valstybės kontrolės ataskaitose panaudotą įslaptintą informaciją) nurodymu. Paslapčių subjektų įslaptintos informacijos, reikalingos valstybiniam auditui ar vertinimui atlikti, naudojimo ir apsaugos tvarkos apraše (toliau – Tvarkos aprašas), patvirtintame valstybės kontrolieriaus 2019 m. kovo 12 d. įsakymu Nr. VE-47 (2021 m. birželio 22 d. įsakymo Nr. VE-110 redakcija), nurodoma, kad atlikti valstybinį auditą ar vertinimą, kurio metu reikia susipažinti su paslapčių subjektų įslaptinta informacija, ją naudoti ir vykdyti audito priežiūrą ir peržiūrą gali tik tie valstybiniai auditoriai, kuriems Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nustatyta tvarka yra išduoti valstybės kontrolieriaus leidimai dirbti ar susipažinti su atitinkama įslaptinta informacija. Valstybinis auditas ar vertinimas, susijęs su paslapčių subjektų įslaptinta informacija, atliekamas griežtai laikantis Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatyme apibrėžto principo „Būtina žinoti“ (Tvarkos aprašo 1, 7 punktai).

Susipažinti su valstybinio audito ar vertinimo įslaptintais dokumentais ir juos vertinti Valstybės kontrolėje gali tik reikiamos slaptumo žymos leidimus ir teisę dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija turintys valstybiniai auditoriai, kuriems tai būtina vykdant pareigas. Valstybiniai auditoriai, atliekantys su įslaptinta informacija susijusį valstybinį auditą ar vertinamą paslapčių subjekte, privalo vykdyti audituojamo ar vertinamo paslapčių subjekto atsakingo asmens keliamus teisėtus įslaptintos informacijos apsaugos reikalavimus ir nurodymus (Tvarkos aprašo 26, 33 punktai).

Dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija turi teisę tik tie darbuotojai, kurie įtraukti į valstybės kontrolieriaus 2017 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. V-28 „Dėl Valstybės kontrolės pareigybių, kurias užimantiems asmenims reikia leidimų dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, sąrašo patvirtinimo“ (2020 m. lapkričio 9 d. įsakymo Nr. VE-192 redakcija) patvirtintus sąrašus ir tik po to, kai Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nustatyta tvarka gauna atitinkamus leidimus ir teisę dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija.

Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad valstybės kontrolieriaus 2021-06-22 įsakymo Nr. VE-110 „Dėl valstybės kontrolieriaus 2019 m. kovo 12 d. įsakymo Nr. VE-47 „Dėl Paslapčių subjektų įslaptintos informacijos, reikalingos valstybiniam auditui atlikti, naudojimo ir apsaugos tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ 2 punkte nustatytas įpareigojimas valstybės kontrolės darbuotojams, turintiems leidimus dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, ar tiems, kuriems suteikta teisė dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, žymima slaptumo žyma „Riboto naudojimo“, vadovautis Paslapčių subjektų įslaptintos informacijos, reikalingos valstybiniam auditui ar vertinimui atlikti, naudojimo ir apsaugos tvarkos aprašo nuostatomis, prireikus susipažinti ar dirbti su įslaptinta informacija paslapčių subjektuose, neatliekant valstybinio audito ar vertinimo. Sistemiškai įvertinus

VKĮ 2 str. 2., 6., 10 ir 11 dalyse pateiktų sąvokų apibrėžimus bei Paslapčių subjektų įslaptintos informacijos, reikalingos valstybiniam auditui ar vertinimui atlikti, naudojimo ir apsaugos tvarkos aprašo, patvirtinto valstybės kontrolieriaus 2019-03-12 įsakymu Nr. VE-47 (2021-06-22 įsakymo Nr. VE-110 redakcija), 1, 2, 11, 23 ir kitų punktų nuostatas pastebėtina, kad šiame apraše nėra tiesiogiai sureglamentuotas paslapčių subjektų įslaptintos informacijos, reikalingos fiskalinės drausmės stebėsenos (biudžeto politikos kontrolės) funkcijoms įgyvendinti bei kitiems darbuotojams, neatliekantiems valstybinio audito ar vertinimo, kurie turi leidimus susipažinti su įslaptinta informacija, naudojimas ir apsauga, įpareigojant šias funkcijas atliekančius darbuotojus vadovautis minėto tvarkos aprašo nuostatomis *mutatis mutandis (lot.), tai yra su tam tikromis išimtimis*. Toks teisinio reguliavimo būdas pasirinktas, įvertinus įslaptintos informacijos naudojimo šiose institucijos veiklos srityse realų poreikį ir remiantis teisėkūros proporcingumo principu.

Kartu pastebėtina, kad dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija turi teisę tik tie darbuotojai, kurie įtraukti į valstybės kontrolieriaus 2017 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. V-28 „Dėl Valstybės kontrolės pareigybių, kurias užimantiems asmenims reikia leidimų dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, sąrašo patvirtinimo“ (2020 m. lapkričio 20 d. įsakymo Nr. VE-203 redakcija) patvirtintus sąrašus ir tik po to, kai Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo nustatyta tvarka gauna atitinkamus leidimus ir teisę dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija. Pastebėtina, kad į šį sąrašą yra įtrauktos BSD pareigybės (departamento direktorius, patarėjas, vyresnysis patarėjas) ir kitų struktūrinių padalinių, neatliekančių audito ar vertinimų, pareigybės (viso – 31 pareigybė), kurias užimantiems asmenims reikia leidimų dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, tačiau šiame įsakyme nurodytų Valstybės kontrolės struktūrinių padalinių ir pareigybių sąrašas nėra atnaujintas, atsižvelgus į institucijoje nuo 2021 m. liepos 1 d. įvykius struktūrinius pokyčius.

Kokybės peržiūra

Siekdamas sustiprinti Valstybės kontrolei pavestų biudžeto politikos kontrolės institucijos (fiskalinės institucijos) funkcijų vykdymą ir efektyvumą, užtikrinti, kad teikiamos išvados ir ataskaitos atitiktų gerąją praktiką, valstybės kontrolierius sudarė užsienio ekspertų patariamąją darbo grupę (valstybės kontrolierius 2016 m. balandžio 18 d. įsakymas Nr. V-73 „Dėl užsienio ekspertų patariamąsios darbo grupės sudarymo“).

Atliekant vertinimus, kitas užduotis ex-ante kokybės priežiūrą atlieka BPSD direktorius ir kiti departamento specialistai, esant poreikiui, kiti Valstybės kontrolės specialistai, turintys atitinkamą kompetenciją. Ex-post darbo kokybės užtikrinimą atlieka užsienio ekspertų patariamoji darbo grupė. Paskelbtą išvadą/ ataskaitą ekspertams pripažinus netinkamos kokybės, turi būti išleistas oficialus pranešimas spaudai (Fiskalinės drausmės proceso procedūrų vadovo 26 p.). Biudžeto stebėsenos

departamento vadovės pateiktais duomenimis, paskutinis Užsienio ekspertų patariamąsios darbo grupės susitikimas buvo organizuotas 2018 m.

VKĮ 6 str. 5 d. nustatyta, kad Valstybės kontrolės veiklos išorinį vertinimą ne rečiau kaip kartą per 5 metus atlieka nepriklausomi išorės vertintojai tarptautinių organizacijų nustatyta tvarka. Išorinio vertinimo rezultatai pateikiami Seimui.

Pažymėtina, kad EBPO 2019 m. atliko BPSD, kaip nepriklausomos fiskalinės institucijos, peržiūrą. Peržiūros ataskaitoje pažymima, kad BSD išsiskiria iš daugumos panašių institucijų tuo, kad yra įkurtas Valstybės kontrolėje, todėl bet kokios kliūtys Valstybės kontrolės nepriklausomumui ir tinkamam vertinimui taip pat turi įtakos ir BPSD. Peržiūros grupė remia Valstybės kontrolės pastangas peržiūrėti ir sustiprinti savo nepriklausomumo mechanizmus, laikantis gerosios aukščiausiųjų audito institucijų tarptautinės praktikos. Ataskaitoje nurodoma, jog BPSD visais atžvilgiais atitinka EBPO principus, kurių daugelis yra įtvirtinti ES nepriklausomų fiskalinių institucijų būtiniausiuose standartuose. Šis apibrėžtų pasaulinių standartų laikymasis suteikia BPSD palyginamųjų institucijų pripažinimą ir turėtų suteikti pasitikėjimo suinteresuotoms šalims Lietuvoje. Nepaisant to, peržiūros metu nustatytos rizikos, susijusios su BPSD dabartine institucine sąranga, ir sritys, kuriose galėtų būti sustiprintas funkcinis BPSD nepriklausomumas. Vienas iš jų – BPSD susiduria su sunkumais įdarbinant ir išlaikant labiau patyrusius specialistus. Centralizuota personalo sistema gali turėti neigiamos įtakos Valstybės kontrolės, įskaitant ir BPSD, nepriklausomumui.

Akcentuotina, kad vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatymo 11 str. 1 d. (2018-12-18 įstatymo Nr. XIII-1789 redakcija) ir Priėmimo į valstybės tarnautojo pareigas organizavimo tvarkos aprašo, patvirtinto Vyriausybės 2018 m. lapkričio 28 d. Nr. 1176, nuo 2019 m. sausio 1 d. Lietuvos karjeros valstybės tarnautojų (įskaitant ir Valstybės kontrolės darbuotojų, kurių pareigybės priskirtinos valstybės tarnautojams) konkursus centralizuotai vykdė Valstybės tarnybos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Nuo 2021 m. liepos 1 d. įsigaliojus VKĮ pakeitimams (2020-12-23 įstatymo Nr. XIV-135 redakcija), Valstybės kontrolės darbuotojams (įskaitant ir BSD) nėra taikomos Valstybės tarnybos įstatyme įtvirtintos konkursų atrankos procedūros. Nuo 2021 m. liepos 1 d. Valstybės kontrolės darbuotojai yra priimami viešo konkurso arba vidaus atrankos būdu, valstybės kontrolieriaus nustatyta tvarka. Su Valstybės kontrolės darbuotojais, išskyrus VKĮ 19 str. 1 d. nurodytuosius, sudaromos darbo sutartys. Valstybės kontrolės darbuotojų darbo santykius nustato Darbo kodeksas, Valstybės kontrolės įstatymas ir kiti darbo santykius reglamentuojantys teisės aktai (Valstybės kontrolės įstatymo 19 str.).

Asmenų, siekiančių tapti Valstybės kontrolės darbuotojais, atrankos procedūros nustatytos valstybės kontrolieriaus 2021 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. VE-131 patvirtintame Konkurso ir atrankos eiti Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės darbuotojų pareigas organizavimo ir vykdymo tvarkos apraše. Asmenys į pareigas gali būti skiriami atrankos būdu – procesas, kurio metu atliekama

darbuotojų paieška ir vidaus atranka iš Valstybės kontrolėje dirbančių darbuotojų arba konkurso būdu – procesas, kurio metu atliekama vieša darbuotojų paieška ir viešas konkursas. Sprendimo dėl atrankos ir (ar) konkurso paskelbimo priėmimą inicijuoja struktūrinio padalinio, į kurį numatoma priimti darbuotoją, vadovas, pateikdamas motyvuotą tarnybinį raštą valstybės kontrolieriui. Sprendimą dėl atrankos ar konkurso paskelbimo priima valstybės kontrolierius. Asmuo, siekiantis dalyvauti atrankoje ar konkurse, skelbime nurodytu būdu pateikia: gyvenimo aprašymą (CV); asmens tapatybę patvirtinančio dokumento kopiją; užpildytą Atitikties nepriekaištingos reputacijos reikalavimams deklaracijos formą ir kitus skelbime nurodytus dokumentus (pretendento išsilavinimą ir atitiktį pareigybei keliamiems specialiesiems reikalavimams įrodančius dokumentus). Jeigu yra bent vienas reikalavimus atitinkantis pretendentas į struktūrinio padalinio vadovo pareigas, taip pat esant bent dviem reikalavimus atitinkantiems pretendentams į bet kurias kitas darbuotojo pareigas, atrankai vykdyti administracijos vadovo potvarkiu sudaroma atrankos komisija iš 3–5 narių, paskiriamas komisijos pirmininkas ir sekretorius, nurodomi juos pavaduojantys nariai. Jeigu yra tik vienas reikalavimus atitinkantis pretendentas, komisija nėra sudaroma, atranką vykdo bei pretendentą vertina tiesioginis vadovas ar jį pavaduojantis asmuo.

Taigi, nuo 2021 m. liepos 1 d. teisinio reguliavimo pokyčiai sudarė teises prielaidas Valstybės kontrolei savarankiškai vykdyti personalo atranką, siekiant pritraukti reikiamos kompetencijos darbuotojus (įskaitant BSD personalą).

Valstybės kontrolės fiskalinės drausmės stebėsenos (biudžeto politikos kontrolės) sritis, atitinkamai Fiskalinės drausmės stebėsenos veiklos procesas, formaliai atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 str. 4 d. 2, 5 ir 6 punktuose nurodytų kriterijų aprašymus, tačiau Lietuvos Respublikos Konstitucija ir įstatymais Valstybės kontrolei suteiktų įgaliojimų detalus reglamentavimas, taikomos vidaus ir išorės kontrolės sistemos, jų nuoseklumas leidžia pagrįstai teigti, jog realios didelės korupcijos pasireiškimo tikimybės, atliekant biudžeto politikos kontrolės veiklą bei vertinimų metu naudojant išlaptintą informaciją, nėra.

IV. KORUPCIJOS PREVENCIJOS KOMISIJOS TEIKTŲ REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMAS

Pažymėtina, kad 2020 m. korupcijos pasireiškimo tikimybės požiūriu buvo įvertintas Personalo valdymo ir ugdymo proceso Darbuotojų ugdymo organizavimo subproceso korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimas bei pateiktos proceso tobulinimo rekomendacijos (2020 m. rugsėjo 30 d. Korupcijos pasireiškimo tikimybės ataskaita Nr. Y2D-412). Iš Korupcijos prevencijos komisijos pateiktų 4 rekomendacijų – 2 rekomendacijos įgyvendintos. Toliau vykdoma 2 rekomendacijų įgyvendinimo stebėseną (žr. lentelę).

Eil. Nr.	Ataskaitoje pateikta rekomendacija/siūlymas	Įvykęs pokytis
1.	<p><i>Sukurti ir patvirtinti aiškią baigtinę Aukščiausiosios audito institucijos kompetencijų sistemą, apimančią ne tik bendrąsias, vadovų, bet ir dalykinės veiklos profesines kompetencijas, kurios leistų iš anksto prognozuoti ir padėtų identifikuoti kvalifikacijos kėlimo poreikius, prioritetus ir apimtis, taip pat padėtų efektyviau atrinkti reikiamos kompetencijos atitinkamų sričių darbuotojus.</i></p>	<p>Valstybės kontrolieriaus 2020 m. spalio 20 d. įsakymu Nr. VE-186 sudaryta darbo grupė Valstybės kontrolės kompetencijų sistemai sukurti bei kompetencijų aprašymams parengti. Kompetencijų sistemos sukūrimas yra ir viena iš Personalo valdymo proceso numatytų gerinimo priemonių.</p> <p>2021 m. I pusm. su išorės eksperto pagalba buvo išgryninti reikalavimai valstybiniais auditoriams pagal pareigybės lygius, kurie buvo perkelti į pareigybės aprašymus.</p> <p>Laukiama, kol bus parengta institucijos kompetencijų sistema (2021-12-31).</p>
2.	<p><i>Įvertinti galimybę numatyti periodinį institucijos kvalifikacijos tobulinimo priemonių plano (į)vykdymo būklės pristatymą bendruomenei, panaudojant institucijos vidinės komunikacijos priemones, siekiant informuoti visus darbuotojų ugdymo proceso (plačiąja prasme) dalyvius apie proceso eigą ir rezultatus, aktualias tendencijas, prioritetines paskesnių laikotarpių ugdymo kryptis.</i></p>	<p>Kvalifikacijos tobulinimo priemonių plano įvykdymo eiga fiksuojama prie kiekvieno darbuotojo asmeninio kvalifikacijos tobulinimo plano. Kiekvienas darbuotojas ir jo tiesioginis vadovas gali sekti ir stebėti šio plano įvykdymą. Prioritetines kvalifikacijos tobulinimo kryptis nustato Kvalifikacijos kėlimo koordinavimo komitetas, kryptys yra skelbiamos intraneto skyriuje „Mokomės ir tobulėjame“, atskiru laišku su jomis yra supažindinamas kiekvieno struktūrinio padalinio vadovas, kad planuodamas, su darbuotojais aptardamas ir vertindamas kvalifikacijos tobulinimo kryptis, galėtų į jas atsižvelgti, aptarti su kiekvienu darbuotoju individualiai.</p> <p>Personalo departamento intraneto skiltyje paskelbtas 2021 m. Kvalifikacijos tobulinimo priemonių planas. Jo įgyvendinimo eigą nuo 2021 m. nutarta fiksuoti veiklos planavimo ir stebėsenos sistemoje (VIPSIS). Taip pat skelbiamos informacinės žinutės institucijos intranete, kur visi darbuotojai kviečiami susipažinti su Kvalifikacijos tobulinimo priemonių planu, Prioritetinėmis kvalifikacijos tobulinimo kryptimis ir temomis, kvalifikacijos tobulino organizavimo procesu, pateikiant nuorodas, kur visa tai galima rasti ir į ką kreiptis kylant neaiškumams ar klausimams.</p>
3.	<p><i>Peržiūrėti vertinto subproceso procedūrą dėl kvalifikacijos tobulinimo ne pagal patvirtintą kvalifikacijos tobulinimo priemonių planą (atsiradus nenumatytam poreikiui), siekiant, kad galutinis sprendimas dėl neplaninės kvalifikacijos tobulinimo priemonės įsigijimo būtų pagrįstas objektyviais ir patikimais duomenimis bei informacija, o metinis planas atvaizduotų tikrą ir teisingą vaizdą</i></p>	<p>Kvalifikacijos tobulinimas ne pagal patvirtintą kvalifikacijos tobulinimo priemonių planą vykdomas pagal Kvalifikacijos tobulinimo tvarkos apraše, patvirtintame valstybės kontrolieriaus 2020-02-05 įsakymu Nr. VE-27, numatytus neplaninių kvalifikacijos tobulinimo renginių vykdymo etapus, kurie apima daugiapakopį įvairių lygmenų sprendimų derinimą ir įvairiapusį poreikio įvertinimą, kai poreikį įvertina darbuotojo tiesioginis vadovas, padalinio vadovas ir Kvalifikacijos kėlimo koordinavimo komitetas (nuo 2021-08-09 VK Tarybos Išteklių ir kokybės komitetas), Planuojama iki 2021-11-30 peržiūrėti ir atnaujinti Kvalifikacijos tobulinimo</p>

		tvarkos aprašą, tuo pačiu peržiūrint ir Personalo valdymo proceso Kvalifikacijos tobulinimo subprocesą. Laukiama, kol bus peržiūrėtas ir atnaujintas Kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašas, peržiūrint ir Personalo valdymo proceso Kvalifikacijos tobulinimo subprocesą.
4.	<i>Įvertinti valstybės lygio ekstremalios situacijos ir karantino dėl COVID -19 viruso plitimo prevencijos įtaką kvalifikacijos tobulinimo organizavimui ir vykdymui 2020 m., kad panaudoti šio įvertinimo rezultatus/ duomenis planuojant ir organizuojant ateinančių metų kvalifikacijos tobulinimo priemones institucijoje.</i>	Valstybės lygio ekstremalios situacijos ir karantino dėl COVID -19 viruso plitimo prevencijos įtaka kvalifikacijos tobulinimo organizavimui įvertinta ir pristatyta 2020 m. gruodžio – 2021 m. sausio mėn. Kvalifikacijos kėlimo koordinavimo komitetui. Kvalifikacijos tobulinimo planas 2021 m. patvirtintas atsižvelgiant į Valstybės lygio ekstremalios situacijos ir karantino dėl COVID -19 viruso plitimo prevencijos įtaką kvalifikacijos tobulinimo organizavimui – mokymai perkelti į e-erdvę ir vykdomi išlaikant prioritetus nuotoliniu būdu.

IV. IŠVADOS

1. Komisija, atlikusi Valstybės kontrolės Fiskalinės drausmės stebėsenos proceso korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimą:

k o n s t a t u o j a, kad išanalizuotas procesas nors ir turi formalios atitikties Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2, 5 ir 6 punktuose nustatytiems kriterijams požymių, tačiau nustatytas teisinis šio proceso ir veiklos reguliavimas, taikomos išorės ir vidaus kontrolės sistemos leidžia teigti, kad realios didelės korupcijos pasireiškimo tikimybės šioje veiklos srityje nėra.

Komisija siekdama propaguoti antikorupcinės aplinkos ir atsparumo korupcijai svarbą Fiskalinės drausmės stebėsenos proceso tobulinimui **r e k o m e n d u o j a**:

1.1. aktualizuoti Fiskalinės drausmės proceso procedūrų vadovą, atsižvelgiant į nuo 2021 m. liepos 1 d. įvykusius struktūrinius ir institucijos veiklos organizavimo pokyčius bei spręsti dėl galimybių ir reikalingumo šį vadovą „formalizuoti“ (pavyzdžiui, suderinti su valstybės kontrolieriaus pavaduotoju, kuriam pavaldus Biudžeto stebėsenos departamentas ar kt.), siekiant užtikrinti vadove nustatytą taisyklių laikymąsi ir atsakomybę;

1.2. siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, įvertinti poreikį papildyti Paspapčių subjektų įslaptintos informacijos, reikalingos valstybiniam auditui ar vertinimui atlikti, naudojimo ir apsaugos tvarkos apraše, patvirtintame valstybės kontrolieriaus 2019-03-12 įsakymu Nr. VE-47 (2021-06-22 įsakymo Nr. VE-110 redakcija), nustatytą įslaptintos informacijos naudojimo ir apsaugos teisinį reguliavimą, kuris detalizuotų įslaptintos informacijos naudojimą ir apsaugą Biudžeto stebėsenos departamento veikloje fiskalinės drausmės stebėsenos funkcijoms atlikti bei kitiems darbuotojams, neatliekantiems valstybinio audito ar vertinimo, kurie turi teisę susipažinti su įslaptinta informacija;

1.3. atnaujinti Valstybės kontrolės pareigybių, kurias užimantiems asmenims reikia leidimų dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, sąrašą, patvirtintą valstybės kontrolieriaus 2017-01-23 įsakymu Nr. V-28 (2020 m. lapkričio 20 d. įsakymo Nr. VE-203 redakcija), atsižvelgus į Valstybės kontrolėje nuo 2021 m. liepos 1 d. įvykius struktūrinius pokyčius.

2. Komisija, įvertinusi 2020 m. rugsėjo 30 d. korupcijos pasireiškimo tikimybės ataskaitoje Nr. Y2D-412 pateiktų rekomendacijų įgyvendinimą Personalo valdymo ir ugdymo proceso Darbuotojų ugdymo organizavimo subprocesui tobulinti, **nusprendžia testuoti rekomendacijų** Nr. 1 ir Nr. 3 įgyvendinimui pasirinktų priemonių įvykdymo stebėseną.

3. Atsižvelgiant į nuo 2022 m. sausio 1 d. įsigaliosiančią Korupcijos prevencijos įstatymo naują redakciją bei siekiant tinkamai pasiruošti teisinio reguliavimo korupcijos prevencijos srityje pokyčiams, išlaikant aukštą objektyvumo ir nepriklausomumo lygį, Komisija **s i ū l o:**

3.1. peržiūrėti Valstybės kontrolės etikos kodekso nuostatas ir įsivertinti galimybę bei tikslingumą jame įtvirtinti papildomus antikorpucinio elgesio standartus, kuriais būtų siekiama užtikrinti sąžiningumą, atsakingumą, korupcijos netoleravimą, taip pat aprašomi pavyzdiniai galimos korpucinio pobūdžio rizikos atvejai ir darbuotojų veiksmai su jais susidūrus, siekiant įgyvendinti naujos redakcijos Korupcijos prevencijos įstatymo 13 straipsnio reikalavimus;

3.2. peržiūrėti Valstybės kontrolės struktūrinių padalinių, atsakingų darbuotojų ir kitų institucijos kolegialių subjektų atsakomybes ir funkcijas, susijusias su korupcijai atsparios aplinkos kūrimu Valstybės kontrolėje, siekiant įgyvendinti naujos redakcijos Korupcijos prevencijos įstatymo 24 ir 25 straipsnių reikalavimus.

Komisijos pirmininkė

Albina Radzevičiūtė

Komisijos pirmininko pavaduotojas

Gediminas Švetkauskas

Nariai

Aldona Dainauskienė

Žydra Bartkevičienė

Svajūnė Giedraitienė